

ZAMONAVIY HARBIY AVTOTRANSPORT VOSITALARIGA O'RNATILAYOTGAN GPS NAVIGATORLARINING MUHIM O'RNI

Umarov Aziz Akramovich¹

Ibotov Qobiljon Nurilla O'g'li²

¹ O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi universiteti ofitseri,

² O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi universiteti kursanti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6340993>

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 17- fevral 2022

Ma'qullandi: 22- fevral 2022

Chop etildi: 27- fevral 2022

KALIT SO'ZLAR

Zamonaviy, harbiy,
avtotransport, vositalariga,
o'rnatilayotgan, GPS,
navigatorlar, shuningdek,
loyihada, davlat,
xizmatchilar, mobil,
Internet, avtomobil
navigatori.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada zamonaviy harbiy avtotransport vositalariga o'rnatilayotgan GPS navigatorlarining muhim o'rni shuningdek, loyihada davlat xizmatchilarining avtomashinalarini 2021 yil 1 yanvargacha sun'iy yo'ldosh orqali kuzatish tizimi (gps-navigatorlari) bilan jihozlashni, avtomobillar soni, yurishi, rusumi va ishlab chiqarilgan yili to'g'risidagi ma'lumotlar aks etadigan dasturiy ta'minotni ishlab chiqish takliflari yoritilgan.

Kirish

Ko'pgina avtoulovchilar navigatorga ehtiyoj sezmaydilar, chunki har qanday zamonaviy smartfon uni almashtirishi mumkin - faqat marshrutizatsiyalash va navigatsiya dasturlaridan birini o'rnatish. Aslida, avtomobil navigatori elektron mobil qurilmada o'rnatilgan navigatsiya dasturidan ba'zi afzalliklarga ega.

Qurilmaning xotirasida ma'lum bir hududning yo'l xaritasi o'rnatilgan. Drayv faqat boshlang'ich va tugash joyini ko'rsatishi kerak, va navigatsiya tizimi mustaqil ravishda bir nechta marshrutlarni yaratadi. Ulardan asosiysi eng kalta bo'ladi, muqobillari esa tirbandlik yuzaga kelgan yoki ta'mirlash ishlari olib borilayotgan joylarni o'z ichiga olishi mumkin.

Ushbu qurilma kichik sensorli ekranli monitor sifatida ishlab chiqilgan.

GPS navigatori iloji boricha aniq ishlashi uchun u kamida to'rtta sun'iy yo'ldosh

bilan sinxronlashtiriladi. Ba'zi modellar ularning barchasidan ma'lumot olmaguncha olov bo'lmaydi. Bulutlar, tunnellar va boshqa to'siqlar ushbu signallarni o'chiradi, bu esa qurilmani sun'iy yo'ldosh bilan sinxronlashtirishga olib kelishi mumkin.

Mavzuning dolazarbligi:

Transport vazirligi rasmiy avtomashinalarga GPS-navigаторlar o'rnatish va yillik cheklov o'rnatish taklif etilmoqda. Transport vazirligi davlat va boshqaruv organlarida rasmiy transport vositalarini boshqarish tizimini takomillashtirish to'g'risidagi prezident qarori [loyihasini](#) muhokamaga qo'ydi.

Hujjat davlat xizmatchilari tomonidan transport vositalaridan foydalanish samaradorligini oshirish, byudjet mablag'lari va davlat mulkidan maqsadli foydalanilishi ustidan nazoratni kuchaytirish maqsadida qabul qilinmoqda. Qarorda davlat byudjeti mablag'lari hisobidan sotib olingan rasmiy avtotransport vositalarini rahbarlarga biriktirish taklif etilmoqda.

Mavzuning yangiliklari:

Yo'ldoshli monitoring tizimi – bu bozordagi yangilik emas, biz velosiped ixtiro qilganimiz yo'q. Butun jahon bo'ylab bunday tizimdan allaqachon foydalanilmoqda va bundan ahamiyatli iqtisodiy tejamkorlik olinmoqda. Shu sababli innovatsiya haqida gapirganda, birinchi navbatda, vazifalarni hal etishga yondashuvlarimizni, O'zbekiston uchun bu qanchalik foydali ekanligini ko'rib chiqamiz.

Shuni unutmangki, amalga oshirishda bu murakkab tizim O'zbekistonda — mahalliy

dasturchilarimiz tomonidan ishlab chiqilgan, bu bilan albatta faxrlanamiz.

Xizmat transport vositalari uchun yillik yo'l bosish limiti ham belgilanishi mumkin. Masalan, Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi raisi, viloyatlar va Toshkent shaharlari, shahar va tumanlar hokimlariga shaxsan biriktirilgan xizmat avtomobillari yiliga 52020 km, o'rinbosarlarining xizmat avtomashinalari esa 36036 km yurishi mumkin bo'ladi. Avtotransport vositalarini gaz yoqilg'isiga o'tkazishda cheklovni maksimal 10% ga oshirilishi mumkin.¹

Bundan tashqari, besh yillik foydalanishdan keyin kompaniya avtomobillarini almashtirish (yaroqsiz mashinalar bundan mustasno) va avtomobilning texnik holatini, undan foydalanish xavfsizligini va almashtirishning iqtisodiy maqsadlarini hisobga olish rejalashtirilmoqda. Foydalanish shartlariga javob bermaydigan qolgan transport vositalari E-IJRO AUKSION yagona elektron auksion portali orqali sotilishi kerak bo'ladi.

Shuningdek, loyihada davlat xizmatchilarining avtomashinalarini 2021 yil 1 yanvargacha sun'iy yo'ldosh orqali kuzatish tizimi (GPS-navigаторlari) bilan jihozlashni, avtomobillar soni, yurishi, rusumi va ishlab chiqarilgan yili to'g'risidagi ma'lumotlar aks etadigan dasturiy ta'minotni ishlab chiqish taklif qilinmoqda.

Tizimning modulliligi mijozga aynan qanday qulayliklarni tanlash va bu

¹"Ma'lumotlar varag'i: GPS kengaytirilgan boshqaruv segmenti (OCX)". Losangeles.af.mil. 2011 yil 25 oktyabr. Arxivlangan [asl nusxasi](#) 2012 yil 3 mayda. Olingan 6-noyabr, 2011.

qo'shimcha funktsionallikdan foydalanish uchun ortiqcha haq to'lamaslik imkonini beradi. Tizimning alohida xususiyatlaridan biri uning universalligidir. Tizim yirik kompaniyalar va korporatsiyalar uchun ham, o'rta va kichik korxonalar hamda jismoniy shaxslar uchun ham foydali bo'lishi mumkin. Ayniqsa, jismoniy shaxslar uchun bozorda shaxsiy treking va qulay elektron hamyon to'lov tizimi orqali foydalanish uchun ajoyib takliflar rejalashtirilgan.

Turli loyihalardan foydalanish va «charxlab borish» uchun platforma yaratdik. O'ylaymanki, yaqin vaqt mobaynida bozor UzGPS platformasi asosida yaratilgan yangi xizmatlarga ega bo'ladi.

Xulosa

Avtomobil navigatorlarining qo'shimcha funktsiyalari yo'lda ba'zi avtoullovchilar uchun foydali bo'lishi mumkin bo'lgan quyidagi variantlarni o'z ichiga oladi:

Ba'zi qurilmalar Internet-signal doirasiga kirganda xaritalarni mustaqil ravishda yuklab olishlari mumkin (bu bepul WI-FI tarqatadigan yoqilg'i quyish shoxobchalarida foydali bo'ladi);²

Xotira kartasini o'rnatish orqali navigator xotirasini kengaytirish uchun slot;

DVR (bu holda protsessor kuchliroq bo'lishi kerak);

Ba'zi modifikatsiyalarda fotosuratlarini yoki videokliplarni ko'rish funktsiyasi mavjud (siz xotira kartasida film yozishingiz va haydashdan chalg'itmasdan uzoq to'xtash vaqtida ko'rishingiz mumkin);

Kalkulyator yoki taqvim kabi ofis dasturlari O'rnatilgan karnayning mavjudligi ovozli ko'rsatmalarni bildiradi;

Radio uzatgich (agar radio eskirgan bo'lsa va USB flesh-diskini yoki xotira kartasini qo'llab-quvvatlamasa, bu foydali variant bo'ladi) audio treknini alohida radiokanalda uzatishi mumkin, unga qabul qiluvchini mashinada sozlash mumkin;

GPS signalini oshirish uchun tashqi antennani ulash imkoniyati;

Bluetooth aloqasi;

Avtomobil dinamikasini kuzatishning mavjudligi (qimmat modifikatsiyalarda), masalan, joriy va ruxsat etilgan tezlik, tezlik chegarasi buzilganligi to'g'risida ogohlantirish.³

Sifatli avtomobil navigatorini taxminan 110 dollarga sotib olish mumkin. Bunday modelda qo'shimcha variantlarning kichik to'plami bo'ladi, ammo u o'z ishini mukammal bajaradi. Xaritalarni yoki dasturiy ta'minotni yangilash uchun qo'shimcha mablag 'olinmaydi. Bu holda siz to'lashingiz kerak bo'lgan yagona narsa - bu mobil Internet, shuning uchun uzoq safarlarda telefonizda Internet tarqatilishini o'chirib qo'yish yoki xaritalarni qo'lda yangilash yaxshiroqdir.

²Haqiqiy muhandislik (2017 yil 19-iyun). "[Nima uchun AQSh harbiylari GPS-dan foydalanishni bepul qildi](#)". [Arxivlandi](#) asl nusxasidan 2018 yil 31 dekabrda. Olingan 16 avgust, 2018 - YouTube orqali.

³McDuffie, Juquai (2017 yil 19-iyun). "[Harbiylar nega GPSni ommaga taqdim etishdi](#)". Mashhur mexanika.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "GPS: global joylashishni aniqlash tizimi (yoki Navstar global joylashishni aniqlash tizimi)" keng maydonlarni kengaytirish tizimi (WAAS) ishlash standarti, B.3-bo'lim, qisqartmalar va qisqartmalar. [\[1\] Arxivlandi](#) 2017 yil 27 aprel, soat [Orqaga qaytish mashinasi](#)
2. ["Global Pozitsiyalash Tizimi Standart Joylashuv Xizmatining Ishlash Standarti: 4th Edition, Sentyabr 2008"](#) (PDF). [Arxivlandi](#) (PDF) asl nusxasidan 2017 yil 27 aprelda. Olingan 21 aprel, 2017.
3. ["GPS nima?"](#). [Arxivlandi](#) asl nusxasidan 2018 yil 31 yanvarda. Olingan 28 yanvar, 2018.
4. Haqiqiy muhandislik (2017 yil 19-iyun). ["Nima uchun AQSh harbiylari GPS-dan foydalanishni bepul qildi"](#). [Arxivlandi](#) asl nusxasidan 2018 yil 31 dekabrda. Olingan 16 avgust, 2018 - YouTube orqali.
5. McDuffie, Juquai (2017 yil 19-iyun). ["Harbiylar nega GPSni ommaga taqdim etishdi"](#). Mashhur mexanika.
6. ["Ma'lumotlar varag'i: GPS kengaytirilgan boshqaruv segmenti \(OCX\)"](#). Losangeles.af.mil. 2011 yil 25 oktyabr. Arxivlangan [asl nusxasi](#) 2012 yil 3 mayda. Olingan 6-noyabr, 2011.
7. ["GPS.gov: GPS aniqligi"](#). www.gps.gov. [Arxivlandi](#) asl nusxasidan 2018 yil 4 yanvarda. Olingan 17 yanvar, 2018.
8. Srivastava, Ishan (2014 yil 5-aprel). ["Qanday qilib Kargil Hindistonni o'z GPS-ni loyihalashga undadi"](#). [The Times of India](#). [Arxivlandi](#) asl nusxasidan 2016 yil 15 dekabrda. Olingan 9 dekabr, 2014.
9. Butterly, Amelia (2018 yil 20-may). ["GPSga yo'l ochgan ayol"](#). [Arxivlandi](#) asl nusxasidan 2019 yil 13 fevralda. Olingan 17 yanvar, 2019 - www.bbc.com orqali.
10. [Relativistische Zeitdilatation eines künstlichen Satelliten \(sun'iy yo'ldoshning relyativistik vaqt kengayishi\)](#). Astronautica Acta II (nemis tilida) (25). Qabul qilingan 19 oktyabr 2014 yil. [Arxivlandi](#) asl nusxasidan 2014 yil 3 iyulda. Olingan 20 oktyabr, 2014.